

Eg meini tað

Rigmor Dam,
lærari, skrivar:

Går den, så går den

Fimti litrar, ella eini tvey tons árliga, av etsandi burturkasti lukst á bláman hvønn dag. Hetta frá heilsuverki okkara. Heilt erligt, hvat hendir her?

Stovnurin, sum bannar barnakonum at eta tvöst, leggur føroysk børn undir at vera býttari enn onnur, og annars sum heild plágar okkum við kanningum av hári, blóði og spýtti í tíð og ótíð, nýtist ikki at taka ábyrgd fyri dálkingarvandnum. Vit eru enn einaferð vitni til ein ellibita av vitloysi, undanfórslum og hyklari á hægsta stigi. Hvør hevur ábyrgdina, spyrja vit hvønn annan, og eingin veit. Kommunan, Heilsufroðiliga, Arbeidseftirlitið, Kommune Kemi, Løgtingið ella Landsjúkrahúsið sjálvt? Nei, eingin hevur ábyrgdina, ergo ongur fylgjur? Aðrastaðni í heiminum fara ráðharrar og stjórnir frá, tá slíkar umhvørvisvanlukkur verða avdúkaðar.

Men hvat, her er einans talan um Havnarvág. Vágin har (t)vassandi børn, tráðfólk og grindamenn ríka sær livilótur. Ikki munnu tey vera potentiellir keyparar av tonsum, og seta sostatt ikki góðsku- og reinföriskrøv til seljara. Tað letur til, at vit einans lata við okkum koma, um boð koma úr keyparalondum - tá vit skulu kappast við teir stóru. Sum tá útlendski keyparin finnur eitt fiskabein í einum fiskafłaki (!) Tá er einki óført og vit agera sum rættir proffar og liva upp til øll krøv, sum sett verða. Eg spyrji bara, eru tað einans iðnaðarfyritøkur, sum skulu liva upp til krøvini um burturbeining av ruski?

Tá so grindahvalurin druknar undan lastini av tungmetallum ella smakkar av gradistokki, ja, so eru tað altíð bretar ella onnur iðnaðarlond, sum dálka okkara hav, tí tað at taka í egnan barm er ikki ein lutur okkum føroyingum er tillutadur. Nei, leikluturin sum martyrar passar okkum betur.

Og vit hava hug at gera gjøldur burturúr umhvørvisfelagsskapum og undangongummonnum teirra, hesum løgnu sniglum í nylonklæðum og gummibátum — nei, ikki vita teir, hvussu tað er at liva í pagt við náttúruna, í henni og av henni... at brenna seyðaskinn, gera illgrunaverdar útbýggingar hjá SEV, leida kloakkir á sjógv, týna djóralívið í Hovsvatni, og eg kundi hildið á.

Eg havi hug at blíva eitt sindur paranoid av hesi forhánsligu medferð og vingluta hugburði, vit føroyingar hava til umhvørvismál sum heild. Hvát fara eftirkomarar okkara ikki at hugsa, tá tey um eini hundrad ár fara at lesa í dagbókum vára (um tey duga at lesa til ta tíð)? Tey fara sanniliga at merkja tað á børnum sínum, IQ'num í landinum, sáðgóðskuni, talinum á kvinnum, ið kasta burtur og løgnum skapningum, um vit ikki broyta kós nú og gevast við gykli, speirekan og øðrum margháltligum framferðarháttum.

Minningardagurin eigur at verða varðveittur sum hann er

- Munurin millum tey, sum doyggja á sjónum, og onnur, er jú, at nógv av teim sjólættnu fáa eina váta grøv. At hesi hava ein serligan minningardag, er ein natúrligur og vakur siður fyri eitt sjófarandi fólk, sigur Hans Jákup Joensen, bispur

Turið Kjølbro

Mánadagin er 1. nov. Alla Halgannadagur og Minningardagur teirra sjólættnu. Alla Halgannadagur hevur sín uppruna í teirri gomlu kirkjuni, har halgimenni og fólk, sum lótu lív undir forfylging, vórðu mint.

- Hesi, sum doyðu, fóru beinleiðis til himmals sambært vanligari fólkahugsan, og vóru tí halgimenni. Seinni lýsti katolska kirkjan fólk, sum høvdu livað eitt serligt lív, halgimenni. Fólk, sum doyðu orsakað av forfylging, fingi ein dag í árinum, har tey vórðu mint, og jú fleiri tey gjordust, fleiri gjordust hesir dagarnir í árinum. Tískil vóru allir dagarnir savnaðir í ein dag, sum varð vígdur minninum hjá øllum halgimennum, teimum, sum vóru deyð orsakað av forfylging, og seinni øðrum eisini. Hesin dagurin gjordist so 1. november. Dagin eftir, 2. nov., eitur Alla Sálmadagur, og tá verða øll tey, sum deyð vóru, mint. Men eg veit ikki um, at hesin dagur er hildin í Føroyum, greiðir Hans Jákup Joensen, bispur, frá.

Í hesi öldini, helst undir seinna heimsbardaga ella beint eftir kríggið, hevur Alla Halgannadagur fingið ein annan tyðning fyri føroyingar. Hann er vígdur teimum, sum eru deyð á sjónum í árinum, ið er farið.

- Protestantisku kirkjurnar víðurkendu ikki halgimenni á sama hátt sum tann katolska, sum gjordi mun millum halgimenni og onnur sum deyð vóru. Tað lá hjá Gudi at avgera tað. Tí minti protestantiska kirkjan tey deyðu 1. nov. Tað hevur verið nærliggjandi hjá føroyingum at áseta dagin, har tey sum hava latið lív á sjónum, verða mint, til Alla Halgannadag.

At tað í ávisum kirkjum, bygdum ella sóknum, er siður, at øll, sum eru deyð av vanlukku ella øll sum eru dag í bygdini farna árið, eisini verða nevnd henda dagin, heldur bispur, eru leivdir av gamla siðinum, at minnst tey deyðu.

- Í Danmark hevur verið vanligt at fara í kirkjugarðin Alla Halgannadag, og í ávisum sóknum hava nøvnini á øllum teimum, sum deyð vóru í árinum, lisiin upp í kirkjunum.

- Eg minnst eitt ár í nýggjari tíð, har eingin er farin á sjónum, sigur Hans Jákup Joensen, bispur

Neyðugt at avmarka

Undan seinasta vikuskifti segði Hans Jákup Joensen í ferðslusendingini í Útvarpi Føroya, Koyribreytini, at vit eiga ikki at áseta ein minningardag fyri tey, ið eru deyð av ferðsluáðum.

- Føroyingar, sum eru so knýttir at sjónum, eiga at varðveita Minningardag teirra sjólættnu sum hann er. Hendan dagin savnast nógv fólk í kirkjunum, og fólk stæða á og minnst tey, sum farin eru í teirra arbeiði á sjónum. Eg haldi ikki, at vit skulu hava fleiri minningardagar, tí so verður spurningurin, hvar markið skal setast. Syrgiligar hendingar av ymskum slag, eru jú altíð ógvuliga syrgiligar, serliga hjá teimum, sum rakt eru. Skulu tey sum doyggja í ferðsluni hava ein serligan dag, skulu kanska tey sum doyggja sum

pinkubørn eisini hava ein serligan dag. Og hvar skal markið ganga har viðvíkjandi aldri, er so spurningurin. Soleiðis kunnu vit koma út í trupulleikar. Ella fáa vit eina rúgvu av døgum, og so enda vit aftur í tí sum var fyrr, at minningardagar vóru alt árið.

- Vilja vit hinvegin minnst eitt nú tey sum eru deyð í ferðsluni, kunnu vit gera tað sjálvan Alla Halgannadag við eini serligari gudstænastu seinna partin. Munurin millum tey, sum doyggja á sjónum, og onnur, er jú, at nógv av teim sjólættnu fáa eina váta grøv. Í nýggjari tíð eru minningargudstænastur hildnar fyri teim sjólættnu, sum onga grøv ella jarðferð fáa. At hesi hava ein serligan minningardag er ein natúrligur og vakur siður fyri eitt sjófarandi fólk. So kunnu vit

spyrja, hví tey, sum eru deyð í björgunum, ikki hava ein slíkan dag. Men tað er ein sannroynd, at sjógvurin er okkara livibreyð og samstundis hann sum krevur nakað serligt afturfyrir. Tí gera vit vart serliga við hann.

- Minningardagur teirra sjólættnu hevur stóran tyðning fyri tey, sum missa á sjónum, á sama hátt sum ein og hvør jarðarferð hevur fyri onnur, sum missa. Tað er eitt høvi at siga eitt rættligt farvæl. Hesin dagurin hevur upprunliga eisini verið ein takkardagur, tí hóast eingin tifetur er farin, verður gudstænasta hildin. Ein takkargudstænasta fyri, at Gud spardi landið, at nakar fór á sjónum. Eg minnst eitt ár í nýggjari tíð, har eingin er farin á sjónum, sigur bispur at enda í viðtali.